СӨЙ ГОМЕРНЕ, СӨЙ ХАЛЫКНЫ, СӨЙ ХАЛЫКНЫҢ ДӨНЬЯСЫН!

ДУСЛЫК

ОКТЯБРЬ РАЙОНЫ ХАЛЫК ГАЗЕТАСЫ
НАРОДНАЯ ГАЗЕТА ОКТЯБРЬСКОГО РАЙОНА

Газета 1931 елның 1 июленнән бирле чыга | №109 (7438) | 12 сентябрь, 1992 ел. ШИМБӘ | Бәясе 4 тиен.

Тәүлеккә—2мең тонна

10 сентябрьдән Нурлат шикәр заводы яңа сезон чөгендереннән продукция җитештерүне башлап җибәрде.

Шикәрчеләр сезонны заводка байтак үзгәрешләр кертеп, реконструкцияләп, эшләп чыгару куәтен арттырып башладылар. Быел биредә заводның проект куәтен үстереп, 2 мең тонна чимал эшкәртү мөмкинлегенә ирешелде. Заводны эшкә җибәрү аның һәр членыннан эшлеклелек, аерата игътибар сорый торган вакыйга. Шуңа бу көнне коллектив члennары аңа бик җитди якын килделәр. Инде сезон башыннан эш башлау 4 нче—Ю. В. Вульсон сменасы өлешенә тиде.

Хәзер завод эш режимына кереп бара, 2—3 көннән ул билгеләнгән куәткә чыгарга исәпли. Быел завод һәм хуҗалыклар арасында аңлашып, килешеп эшләү аеруча мөһим, чөнки көннәрнең җылы торуы чималны саклауда зур куркыныч тудыра. Шуңа да чимал ташу төгәл график буенча алып барыла. Иң беренче аларны районның «Ленинский путь» колхозы, хуҗалыкара берләшмә китергән иде, хәзер график нигезендә аларга башка хуҗалыклар да кушылалар.

Беренче гектарлар

Сентябрь—чөгендер алу вакыты. «Заветы Ильича» колхозы эшчәннәре моңа районда беренчеләрдән булып керештеләр. Алар аяз көннең 1 генә сәгатен дә кулдан ычкындырмаска тырышалар. Чөгендер игү агрегатларын Сергей Геннадьевич Пинин, Евгений Григорьевич Маринин буразналар сызыгына алып чыктылар. Беренче көндә үк 7—8 гектарда эш башкарылды. Иван Прокопьевич Ершов, Владимир Константинович Пылаев, БМ-6 ярдәмендә чөгендер яфрагы урдыралар. Геннадий Яковлевич Чалов, Александр Иванович Пылаев комбайнда татлы тамырны казыйлар. Чөгендер кул көче күп куллакмыйча машиналар ярдәмендә генә алына һәм шунда ук заводка озатыла.

А. БАРАНОВ.

Хезмәт нәтиҗәсе

Мөгезле эре терлек симертү буенча хуҗалыкара берләшмә терлекчеләре быелның 8 айлык заданиеләрен уңышлы төгәлләделәр. 8 айда 3355 баш мөгезле эре терлек симертеп дәүләткә тапшырылды. Һәр малның тапшыру авырлыгы 408 килограмм булды. Ә бу узган елның шул чоры белән чагыштырганда 1 килограммга артык. Бу вакыт эчендә һәр баш малдан 632 шәр грамм үсеш алынган, бусы да узган елгыдан 46 шар граммга артык. Шулай итеп, берләшмә терлекчеләре 8 айда дәүләткә 4095 центнер ит тапшырганнар. Бирелә малларны тәҗрибәле терлекчеләр карый. Алар күп еллар буе шушы тармакта хезмәт итүче Мәрбия Туктамышева, Солтан Хәсәнов, Харис Яруллин, Нургали Әхмәтсафин, Габсәлам Әхмәтсафин. Дөресен әйтергә кирәк, район хуҗалыкларыннан китерелгән маллар түбән көрлектә, үлчәү авырлыклары 170—200 шәр килограммнан артык түгел иде. Терлекчеләр аларны ачык симертү мәйданнарында рацион буенча ашаталар, категориясенә карап катнаш азык бирәләр.

Иркенләп яшел кукуруз массасы, салам, тоз, минераль өстәмәләр бирәләр. Һәм менә нәтиҗә: август аенда алар һәр малның 700 әр грамм тәүлеклек үсеш бирүенә ирештеләр.

Сентябрь аенда район хуҗалыкларыннан 700 баш мөгезле эре терлек сатып алачаклар.

Хуҗалыкара берләшмәдә малларны кышлату өчен барлык абзарлар да әзер, авыр эшләр механикалаштырылган, маллар өчен яхшы сыйфатлы азык хәзерләнгән. Хәзерге вакытта фермага керү юлларына асфальт җәелә.

Н. МИНҺАҖЕВА.

Халык депутатларының район советында

8 сентябрьдә Кормыш авыл Советында район авыл Советлары рәисләре урынбасарларының Советларның оештыру-масса эшләре мәсьәләсе буенча семинар-киңәшмәсе булды.

Семинарда катнашучылар алдында халык депутатларының Кормыш авыл Советы рәисе М. И. Җәлалов чыгыш ясады. Ул Советның халык ихтыяҗларын һәм сорауларын канәгатьләндерү буенча эш тәҗрибәсе, Советларга закон тарафыннан йөкләнгән вәкаләтләрне хәл итү, гражданнарны шәхси үтенечләре буенча урыннарга чыгып кабул итүне оештыру практикасы белән бүлеште. Рәис урынбасары Ф. Т. Дербышева Совет аппараты эшен оештыру, сайлау округларында депутатлар эшчәнлеге турында сөйләде.

Халык депутатларының Октябрь район Советы рәисе урынбасары Т. А. Назарова үз чыгышын сессия эшчәнлеген анализлауга багышлады. Ул депутатлар эшчәнлегендә сессиянең мөһим оештыру-хокукый формасы булуын ассызыклап, сессияләрне яхшы оештыру һәм үткәрүгә конкрет мисаллар китерде, сессия эшчәнлегендә, эш кәгазьләрен алып баруда кимчелекләргә һәм башка мәсьәләләргә тукталды.

Семинар программасына дәүләт налог инспекциясе инспекторы С. Х. Галиеваның җирле налог алу тәртибе турында чыгышы да кертелгән иде.

Семинарда катнашучылар Кормыш авыл Советында эш кәгазьләрен алып бару торышы белән җентекләп таныштылар, фикер алыштылар, үзләрен кызыксындырган мәсьәләләр буенча аңлатмалар алдылар. Чара бик файдалы булды—уртак фикер шундый. Райсовет урыннарга чыгып шундый семинар үткәрү практикасын киләчәктә дә дәвам итәргә ниятли.

Т. АЛЕКСЕЕВА.

Әти-әнисеннән, туганнарыннан ерак яшәү, армиядә хезмәт итү Юлий Анисимовны гаилә җылысын, йорт уңайлыкларын бәяләргә өйрәтте. Иң мөһиме, егет авылдан китәргә бер дә теләмәде. Һәм ул «Рассвет» совхозында сарыклар карый. Ю. Анисимов инде быелгы эшенә йомгак ясый ала: группасындагы һәр сарыктан 3,5 килограмм йон кыркылган. Яшь эшчене сарыклардан алынган артым да сөендерә.

Аның шәхси тормышында да үзгәрешләр бар. Ул чибәр, уңган авыл кызын очратты һәм аны хуҗабикә итеп үз өенә алып кайтты. Димәк, кайчандыр әби-бабалары, ә аннан соң әти-әнисе салган сукмактан аларның нәни балалары да тәпи йөреп китәр көннәр дә ерак түгел. Әтисе эшенең кулыннан улы кулына күчүен күреп шатланган кебек. Юлийга да балаларының аталары хезмәтен үз итүләренә шатланып яшәү көнен бирсен иде, ходай.

Бүгенге санда

*ЧӨГЕНДЕРЧЕЛӘРНЕҢ СЕЗОНЫ БАШЛАНДЫ
*ЮЛЛАР ЯХШЫРА
*ЭШМӘКӘРЛӘР, СЕЗНЕҢ ӨЧЕН
*«АРГАМАК» СЕЗНЕ КӨТӘ

Фермер хуҗалыгы

Ильяс Таһирович Тәмаевның фермер хуҗалыгы төзергә ниятләвен белгеч, авылдашларының берсе дә аның уңышлы эшләячәгенә шик белдермәде. Моңа кадәр эшчәнлеге, оештыру, яңаны тоеп эшли белү сәләтен күрсәтергә өлгергән иде инде ул. Һәм менә 1991 елның ноябрь аеннан Тәмаев фермер хуҗалыгы төзеп эшли башлады. Колхоз идарәсе аңа 50 гектардан артык сөрү җире бүлеп бирде, фермер кул астында ДТ-75, МТЗ-80 тракторлары, «Нива» комбайны, ГАЗ-53 автомашинасы һәм башка техника тупланды. Ильяс Таһирович җирләрне яз көне эшкәртеп, ашлап, үз вакытында чәчү эшенә керешә. Ул 27 гектарда сабан бодае, 5 гектарда вика белән солы, 7 гектарда күпьеллык үлән, 11 гектарда эспарцит чәчте. Җәй буе аларны чын игенчеләргә хас пөхтәлек, җитдилек белән карады, корткычларга каршы көрәште. Аның ярдәмчеләре—улы Ленар һәм энесе Илсөяр дә җәй буе басудан китмәделәр.

Инде кем әйтмешли, чебешләрне санар чак җиткәч, Тәмаевлар яңа төнне-ялны онытып кырда эшләделәр. Нәтиҗәләр дә начар булмады: һәр гектардан 33 центнер бодай, 15 центнер вика һәм башкалар. Алар аннан киләсе елга җитәрлек орлык салып куйдылар, артыгын Хафизов исемендәге колхозга тапшырырга ниятлиләр.

Тәмаевларның фермер хуҗалыгы тәүге елны әнә шулай эшләде. Быел алар өчен тәҗрибә туплау, өйрәнү елы булды, киләчәктә хуҗалык тагы зуррак уңышларга ирешер дип уйлыйбыз.

Т. ДЕРБЫШЕВ,
хәбәрче.
Хафизов исемендәге колхоз.

Кара. Чагыштыр. Нәтиҗә яса

Беренче багана—хуҗалыклар исемнәре, икенче—1992 елның 8 аенда бер сыердан савылган сөт, өченче—узган елның шул чоры белән чагыштырганда артык яки ким (килограммнарда).

Синдряков исем.	2277	+494,7
Ульянов исем.	2031	—162,0
«Правда»	1717	—148,5
«Восход»	1954	—136,7
Мичурин исем.	2200	—998,0
«Россия»	2507	+42,0
Хафизов исем.	2590	+823,0
«Путь к коммунизму»	2337	—81,1
Муса Җәлил исем.	1928	—341,1
«Родина»	1849	—86,0
«Игенче»	2191	+136,9
«Большевик»	2592	—158,4
«Заветы Ильича»	2210	—158,7
«Знамя Октября»	2258	+369,1
«Алга»	1572	—74,4
«Комбайн»	1930	—374,8
XXI партсъезд исем.	2041	—123,6
«Татарстан»	2345	+38,8
«40 лет Победы»	2451	—168,2
«Чишмә»	2095	—231,3
«Тан»	2342	—5,1
«Москва»	1784	—183,2
«Үрнәк»	2804	—337
«Лесная поляна»	—	—
«Кондырча»	2683	+125,8
Кузнецов исем.	1710	—145,9
«Заря»	1975	—665,5
«Чирмешән»	2326	+22,7
«Ленинский путь»	2784	—
«Беренче май»	1875	—11,5
«Яшь көч»	2221	+325,0
«Тәрнәс» совхозы	1618	+53,2
«Мамык» совхозы	1974	—169,6
«Рассвет» совхозы	2761	—66
«Сөлчә» совхозы	2223	+233,7
Хуҗалыкара берләшмә	—	—
«Дуслык»	1614	—
Район буенча	2134	—28

● Эшмәкәрләр, сезнең өчен!

Салымнар ничек алына

Үткән елның декабрендә «Россия Федерациясендә салым системасының нигезләре турында» Россия Федерациясе Законы расланган иде. Анда федераль, республика һәм җирле салым төрләре, аларның чыганаклары, аны түләүчеләр һәм мондый төр түләүләрнең күләме дә билгеләнгән. Бу Законның 21 статьясы нигезендә 20гә кадәр төрдә салым кертү мөмкинлеге каралган.

Мәгълүм ки, җирле салым һәм җыемнар бюджетны тулыландыру өчен кирәк. Шулай җыелган өстәмә акчалар халык мәгарифе, сәламәтлекне саклау, мәдәният ихтыяҗларын канәгатьләндерүгә, халыкны социаль тәэмин итүгә юнәлдерелә.

Район Советының чираттагы сессиясендә бюджетны тулыландыру өчен район территориясендә җирле салымнарның яңа төрләрен кертү мәсьәләсе тикшерелде. Урындагы шартлардан чыгып, тәкъдим ителгәннәр арасыннан аерым төр салымнар һәм җыемнарны районда да кертү турында карар кабул ителде. Мондыйлар арасында автомобильләрне, хисаплау техникасын һәм персональ копьютерларны кабат сату өчен салым, махсус мәйданнарда сату хокукы өчен җыем, квартира алганда ордер алуга түләү, шәраб-аракы эчемлекләре һәм сыра белән сәүдә итү хокукы лецензия чыгымнары, җирле аукционнар һәм лотерея уеннары үткәрү хокукы алуга җыемнар, шулай ук муниципаль милицияне тоту һәм территорияләрне төзекләндерү өчен предприятиеләр һәм оешмалардан максатчан җыемнар алу кебек өстәмә чыганаклар бар.

Мисалга «Мәйданнарда сәүдә хокукы өчен җыемнар турында положение»не алыйк. Ул мәгълүм Закон нигезендә һәм шулай ук күрше районнар тәҗрибәсеннән, аерым категория халык тәкъдимнәрен исәпкә алып эшләнде. Бу эш белән моңа хокукы булган предприятиеләр һәм оешмалар, бер үк вакытта аерым кешеләр, шул исәптән БДБның башка дәүләтләре гражданнары да шөгыльләнергә мөмкин. Алар закон нигезендә тыелганнан тыш товарлар һәм әйберләр белән кулдан, автомашинадан, прилавкадан, шулай ук даими сәүдә нокталары — киосклар, палаткалар, лареклар һәм павильоннар аркылы сәүдә итәләр. Алар товар һәм әйберләрне башкарма власть органнары билгеләгән урыннарда гына сата алалар. Алардан җыем товарларының күләменнән чыгып алына.

Юридик шәхесләргә (предприятие яки оешма) сәүдә итү өчен вакытлы патент сатып алу хокукы бирелә. Физик шәхесләр (аерым кешеләр) исә бер мәртәбә сату хокукы бирә торган талоннар алырга мөмкин. Андый талоннар сәүдә итү мәйданында теләсә кайсы көнгә бирелә. Шуны аерып әйтергә кирәк, һәр очракта диярлек салым салу күләме, сату һәм сатып алу килешүе суммасына бәйле. Бары тик квартирага ордер өчен җыем түләгәндә коммуналь, ведомстволы һәм кооператив торакка керүгә хокук бирүче ордер гына салым объекты була.

Салымнар һәм җыемнар турындагы «Положение» нигезендә аерым гражданнарга, шул исәптән сугыш һәм хезмәт инвалидларына, тумыштан инвалидларга һәм күп балалы гаиләләргә ташламалар карала. Мәйданчыкларда сәүдә итү белән шөгыльләнергә теләүчеләр бу «Положение» белән төгәлрәк халык депутатларының җирле Советларында танышалар.

Мәйданнарда сәүдә, автомобильләрне, хисаплау техникасын кабат сату, шәрап-аракы һәм сыра белән сәүдә итү җыемнарын түләүгә контрольлекне җирле идарә органнары хәрәкәттәге законнар нигезендә налог инспекциясе, финанс бүлеге, санитар һәм хокук саклау органнары белән берлектә оештыралар.

«Положение»дә законда каралган кагыйдәләрне һәм таләпләрне бозган өчен юридик һәм физик шәхесләргә җаваплылык каралган. Мәсәлән, юридик шәхес (оешма) вакытлы патенттан тыш сәүдә итсә, шул вакыт эчендә реализацияләнгән товарларының базар бәясе күләмендә штраф түли. Физик шәхесләр (аерым гражданнар) бер тапкыр сатарга рөхсәт бирүче талонсыз сәүдә алып барганда, билгеләнмәгән урыннарда яисә тыелган товарларны сатканда административ җаваплылыкка тартылалар, яки көнлек җыемнан өч-биш тапкыр артык күләмдә штраф түлиләр. Мондый бозулар өчен «РСФСРның дәүләт салым службасы турында», Россия Федерациясендә салым системасының нигезләре турында» законнар нигезендә башка төр экономик санкцияләр дә кулланылырга мөмкин.

Штрафлар бозулар урынында салым органнары вәкилләре тарафыннан алына.

Соңгы вакытта сәүдә белән шөгыльләнергә теләүче юридик һәм физик шәхесләр саны арта. Аларның күпчелеге җирле власть органнары куйган таләпләрне саклап эш итә. Әмма бу таләпләрне санга сукмаска, салымсыз гына сәүдә итәргә омтылучылар да юк түгел әле. Шуңа күрә барлык юридик һәм физик шәхесләрне алдан кисәтәсе килә: эшмәкәрлек эшчәнлеге белән шөгыльләнергә телисез икән, бу мәсьәләгә кагылышлы законнарны, кагыйдәләрне һәм таләпләрне дә үтәү зарури.

Р. БИЛАЛОВ,
район финанс бүлеге мөдире.

Җиде кабат үлчик

Бүгенге көндә илебез тирән үзгәрешләр кичерә. Базар экономикасына кискен борылыш авылда да чагылмый калмый, билгеле.

Гомере авылда үткән кеше буларак, уйлап торам-торам да, исем китә. Колхозны һәм колхозчыларны ничек кенә тәнкыйтьләмиләр бүген. Демократларның тел төбеннән шул аңлашыла: янәсе, авылда хуҗалык итүнең яңа формаларын, икенче төрле әйткәндә, фермерлыкны кертүгә без каршы киләбез. Бу нигезлеме соң?

Шул сорауга җавап эзләп, үткәнгә күз салыйк әле. Сталин заманасында күнеккән тормыш тәртибен бозып крестьянны мәҗбүри күмәк хуҗалыкка керткәннәр. Хрущев вакытында, коммунизмга күчәбез дип, бакчаларга «һөҗүм» башланды. Брежнев килгәч, тигезләү системасы тамыр җәйде: ничек эшләсә дә гарантияле хезмәт хакы ала башлады колхозчы.

Болар бары колхозчының хезмәткә мөнәсәбәтенә тәэсир итми калмады, билгеле. Әмма минем авыл халкы икмәк язмышына битараф карый дигән фикердән ерак торам: колхоздашларымның хезмәте шуңа дәлил. Безнең урман зонасы булган ярлы туфраклы колхозда да быел һәр гектардан 20 центнердан артык уңыш җыеп алынды. Чәчү, урак чорларында вакыт белән санашмый эшләде. Бу үзе үк авыл кешесенең җиргә тугрылыгына дәлил түгел микән?!

Билгеле, бүгенге колхоз системасының эшчәнлегендә кимчелекләр күп, аны камилләштерү кирәк. Минемчә, крестьянга тулы ирек бирергә, ягъни җитештергән продукциясен үзе ирекле рәвештә сатарга мөмкинлек кирәк. Ул чагында алар яши алачак әле.

Моны шуның өчен дә әйтүем, чөнки авылда хуҗалык итүнең башка формалары тамыр җәя алмый. Фермерлык манталса, хупланса да аңа алынучылар сирәк, районда бик аз әле, кем әйтмешли, бармак белән генә санарлык. Ни өчен? Җыеп әйткәндә, шартлар юк. Фермер җиргә

хуҗа булсын өчен ти
техника белән кора
нуы кирәк. Андый
тракторлар һәм б
авыл хуҗалыгы техн
сы да авылга кайт
әле. Кайтса да бу
бәя белән аны кем
алсын. Ягулык, аш
ларның бәясе дә к
кыч югары, бөлдерә
ган. Крестьянның к
нан, беренче чиратта,
тота.

Бу проблеманың и
ягы да уйланырга
урын калдыра. Фер
лыкка алынган к
вакыт, ял белән сан
торырга туры килми
лавымча, авыл кеш
кыен булса да, бу
түзәр иде әле. Ләки
гыз эшләп ул югары
нологияне, фән каза
ларын куллана алм
техникасы ватылса
эшләргә, кая барыр
еш? Кыр эшләрен б
ру өчен барлык төр
ителгән техниканы
ала алмый—берләш
күмәкләшеп эшләрг
рәк. Чит илләрдә д
челек фермерлар
кооперативларга бе
кәннәр ич, ялгыз
яши алмыйлар, эшл
дә еш кына бөлген
төшә.

Димәк, безгә дә ү
кире әйләнеп кай
туры киләчәк, Бу и
сүтеп, аны яңадан
килеп чыга түгелме
Алай иткәнче бүген
мәк хуҗалыкны һ
мичә аны үзгәртү
лы түгелме?! Крест
алда әйтелгәнчә,
өчен тулы ирек бир
чагында дистәләрчә
буена булдырылга
—ремонт мастерско
техник хезмәт к
пунктлары һәм ба
да саклана. Ә а
башка барыбер
булмый.

Болардан нәтиҗ
генә: заманага
төптән исәпләмичә
хозларны таркату
гыш булыр иде. Җ
үлчә, бер кат кис,
бит халыкта. Ав
киләчәге турында
ганда, шуны исәп
гармаска кирәк. Һ
мәсьәләне көчләп
шунда, ягъни
яшәүче халык үзе
итәргә тиеш.

М. МАРИ
«Заветы Ильича»
зының профком р

Республикабызда

Рәсемнәрдә: М. И. Цветаева; Алабуга шәһәре. Марина Цветаеваның соңгы көннәрен кичергән өй.

„Апэкс" чакыра

Татарстан республикасында, бер-берсен тулыландыра барып һәм үзара ярышып, милекнең төрле формалары үсә, яңа типтагы предприятиеләр һәм оешмалар барлыкка килә. Әгәр алар безнең күп милләтле халкыбыз файдасына эш итәләр икән, бу—законлы һәм әйбәт хәл.

Моннан бер елга якын элек Казанда «Апэкс» исемле кече предприятие оештырылган иде. Ә хәзер шактый зур Сәүдә йортына әверелде, ул сата торган зиннәтле товарлар шәһәрдә, авылда да абруй казана. «Апэкс» кулланучыларга иң яхшы чит ил фирмаларында эшләнгән персональ компьютерлар, телефакслар, телефоннар, телефон аша җавап бирүче автоматлар, ксерокслар тәкъдим итә. Бер үк вакытта ул аларны заказчыга илтеп бирә, тиешле урында урнаштыра, бер ел буена әлеге техникага гарантияле хезмәт күрсәтә. Бу хезмәтләр югары класслы белгечләр тарафыннан башкарыла. Боларга өстәп, предприятие чит ил фирмаларыннан алынган күп кенә киң куллану товарлары белән дә сәүдә итә. Шунысын да әйтик, башка коммерция, кибетләренә караганда, биредәге бәяләр шактый арзанрак.

Сәүдә йортының хәзер үз салон-кибете бар. Ул Вишневский урамындагы 59 нчы йортта урнашкан. Сезне кызыксындырган товарларны сатып алу һәм файдалану шартлары турында мөрәҗәгать итәргә мөмкин.

Зур булмаган, әмма бердәм «Апэкс» коллективы сәүдә эшләрен акчага да, валютага да, кирәкле сумманы банк аша күчерү юлы белән дә башкара. Предприятиеләр һәм оешмалар төрле товарларны алу һәм техник җиһазларны урнаштыру өчен килешүләр төзи алалар.

(ТАН).

МАРСТА

Галимнәр әле күптән түгел генә Марс планетасын янартаулар эссесеннән торган ут шары дип табалар иде. Соңгы елларда үтә сизгер приборлар ярдәмендә алынган күпсанлы фотолар моның нәкъ киресен исбатлады.

СУ БАРМЫ

**Галимнәрнең
вынча Марст
исәпләнгәннән
тапкырга ар
икән. Андагы
эчәргә һәм аш**
рергә генә түгел,
**лород бүлеп
гамәлендә дә
шырга җитәрле
ләмдә икән.**

ЯҢАРУ ЮЛЫ

Саннар һәм фактлар

Озынлыгы—8180 метр
Җир полотносын күтәрү биеклеге—5 метр
Төзелеш срогы—1 ел
Проект бәясе—2474 мең сум
Фактик чыгымнар—30 миллион сумнан артык.

ТАМЫРДАН крестьян Василий Иванович Мортазин больницага эләкте. Авыруы әллә кем түгел, бөтен механизаторлар интеккән гадәти моң-зар гына: бил, аяклар...

Палатада алар өчәү иделәр. Барысы да бер чамадагы яшьтә. Танышканда гадәт буенча сорашулар башланды: кем ул, каян ул. Һәм шунда, бәлки гомерендә беренче тапкырдыр, аның туган авылы өчен чынлап торып йөрәге әрнеде.

Торнояс—табигый байлыклар хәзинәсе, урманнар белән әйләндереп алынган гаҗәеп матур төбәк, күңелгә иң кадерле, иң якын почмак. Әмма аның исеме яңа танышлар өчен бөтенләй ят булып чыкты. Алар районда ярты гомерләрен яшәсәләр дә андый исемдәге авылны ишетеп тә белмәгәннәр икән!

Ничек инде? Элек, «Лесная поляна» колхозының үзәк усадьбасы булган заманда Торнояс югары артым һәм мул сөте белән дан тота иде. Колхозчылар бай, нык тормыш белән яшәделәр, механикалаштырылган двор техника белән тулы, терлекчелек фермалары маллар тавышыннан гөр килә иде. Торнояс атлар абзары районда иң яхшылардан санала. Үзенең такта ярдыру урыны да бар иде. Дөрес, болар да элек булган хәлләр. «Лесная Поляна» колхозы яңадан торгызылса да, аерым бригада булып, үгилектә яшәгән еллар үзен сиздермичә калмыйлар.

Яшерен-батырын түгел, «Знамя Октября» колхозына берләшкән елларны шактый таладылар аларны: техника, терлекләр, ашлык, җиһазларны гына түгел, идарәдәге өстәл-урындыкларга кадәр алып киттеләр. Хуҗалыкны колхозчылар күз алдында ук таладылар. Бәлки, шул сәбәптәндер, авылда яшәүче 278 кешенең 80 се генә калды хәзер биредә.

Василий Ивановичның туган колхозы турында ишетмәүчеләр булуына гаҗәпләнәсе юк. Районның иң көнбатыш ноктасы булып, озак еллар урманнар арасында юлсызлык белән олы дөньядан киселеп яшәде ул. Бары җәй челләсендә һәм чана юлы төшкәч кенә торнояслылар «зур дөнья» белән элемтәгә керә алалар иде. Аларга кунаклар да шул чорда гына килделәр.

Торнояска юл төзү планы моннан утыз еллар элек пәйда булган иде инде. Әмма еллар үтә, яңа проблемалар туа торды, әлеге мәсьәлә үзеннән-үзе арткы планга чигенде. Авыл халкының юл төзелешенә өмете буа өстендәге иртәнге томан төсле күптән таралды, шуңа да бу җәһәттән эзләнү эшләренә алар башта ышанмыйча гына карадылар.

Гомумән алганда, бу эшкә шикләнеп караучылар укымышлырак халык арасында да табылды. Эш шунда: эш башында ук юл төзүнең ике проекты бар иде. Берсе иске маршрут буенча —Берлек аша булса, икенчесе—Заречный һәм Юган аркылы иде. Һәр вариантның үз өстенлекләре, үз кимчелекләре бар. Беренче очракта бар да аңлашыла: иске юл салынган, аны бераз киңәйтеп күтәртәсе дә тәртипкә саласы гына. Әмма юл бигрәк ураулы иде бит!

Икенче проект кыска араны күздә тотты. Әмма юлны сазлык һәм джунглины хәтерләткән урман аша салырга туры киләчәк иде бит. Сорау туды: кайсы яхшырак? Проект авторы Рөстәм Ибраһимович Тригуловка («Татавтодор» берләшмәсе проекты конторасы) тирәнлекне үлчәп, буласы юл маршрутын берничә кат көймәдә үтәргә туры килде. Бөтен «уңай» һәм «каршы»ларны исәпләп, ул барыбер икенче вариантка тукталды һәм ялгышмады. Хәзер Норлаттан Торнояска бару өчен 40—45 минут вакыт җитә. Вакытка гына түгел, ягулык-майлау материалларына да байтак кына экономия дигән сүз бит бу.

Юган поселогыннан соң ук юл урман арасына кереп китә. Вакыты-урыны белән агачлар сирәгәя һәм алар арасында Чирмешән суы ялтырап китә.

Кеше үҗәтлеге һәм тырышлыгы каршында табигать үз байлыкларын ачып сала: ал, фай-далан. Өлгергән җимешләре белән мактангандай, кыргый алмагач утыра, әнә чикләвек куаклары, кылмак, балан һәм миләш тәлгәшләре күзләрне кызыктыра. Гөмбә, җиләк, дару үләннәре җыярга яратучыларга менә кайда ирек, хозурлык! Арып кайтсаң, ял итеп ал—янәшә, юл читендә генә көмеш сулы чишмә челтери. Үзвакытында теш сындырырлык салкын суы белән юл төзүчеләрне сөендерә иде ул, юлчыларның да тәнен-җанына сихәт бирми калмас.

Матур, истә калырлык юл. Андыйлар гадәттә тылсымлы әкиятләрдә генә очрыйлар. Әмма юлчыларның хезмәтен әкияттәгечә җиңел генә барды димәс идек. Уфадагы 3 мехколонна егетләренә юл проект биеклегенә җитсен өчен шактый гына тирләргә туры килде.

Безнең районда алар 5 нче ел эшлиләр инде. Биккол һәм Әхмәт, Түбән Норлат һәм Кыр Мамыгы араларын тоташтыручы юллар —аларның хезмәт җимеше. Прораб Владимир Александрович Ландырь кул астындагылар хезмәтеннән канәгать, уфалылар үз маркаларын төшермиләр.

Хәер, якташларыбыз—юл ремонтлау-төзү идарәсе эшчеләре дә җитезлектә һәм уңганлыкта алардан калышмыйлар. Су үткәрү торбаларын, юлларга вак таш җәюне алар башкаралар, алар ук төзекләндерәләр дә. Чынлап торып исәпләп карасаң, автотөягеч машинистлары Александр Тришин, Владимир Захаров, бульдозерчы Аркадий Наумов һәм аларның иптәшләре хезмәте гасырларга калырлык, бер генә буын кешеләре аларны яхшы сүз белән телгә алмаячак әле.

Юлларны тикмәгә генә артерияләр дип атамыйлар—алар безнең тормышыбызны тукландыралар. Торнояс та яңа көчләр кушылуын тоеп, иңнәрен турайтып җибәрде. Керәкерешкә минераль ашламалар өчен төзелеп килүче склад күзгә ташлана. Ябык ындыр табагы, гараж, кибет төзелә: чиратта мәктәп, балалар бакчасы, культура йорты, 100 башка исәпләнгән сыер фермасы. Еиредә быел бик сөенечле—гектарыннан 24 әр центнер уңыш алдылар.

Шау-гөр килеп балалар йөгерешкән авыл урамнарын тагы 9 йорт бизәячәк. Юлсызлык әлеге сабыйлар өчен ерак тарих. Алар маршрут автобусын гадәти хәл кебек көтеп алачаклар, өлкәннәрнең беркатлы шатлыгына гаҗәпләнеп караячаклар.

—Исең киткән икән, юл. Моның нәрсәсе шаккатырлык инде? Әйе, чыннан да—нәрсәсе?

Ә әлегә торнояслыларга бәйрәм. Алар һәм үзебез өчен без дә шатланыйк әле. Районның соңгы хуҗалыгының үзәк усадьбасы юллы булды бит. Киләчәктә ул яңару юлына әверелсен иде.

Г. ХӘЛИУЛЛИНА.

● **Бер колхоз хәбәрләре**

АЛДЫНГЫЛАР

Һәр хезмәт коллективларында үрнәк алырлык алдынгылар бар. «Беренче май» колхозы товарлыклы-сөтчелек фермасында Татьяна Григорьевна Коробкина һәм Зоя Григорьевна Варламова шундыйлар. Алар группаларындагы сыерларның һәркайсыннан ел башыннан бирле 2832 килограммнан артык сөт саудылар, ә көнлек савымнары 9,5 килограмм тәшкил итә.

x x x

«Беренче май» колхозының дуңгызчылык фермасында Анастасия Федоровна Николаева озак еллар хезмәт куя. Бүгенге көндә ул 2 айга кадәр һәм аннан да зуррак булган дуңгызлар карый. Агымдагы елның 8 аенда алардан 404 әр грамм уртача тәүлеклек үсеш алуга иреште. Шулай ук Елена Платоновна Леонтьева белән Владимир Илларионович Гаврилов та әйбәт нәтиҗәләргә ирештеләр. Алар да үзләре тәрбияләгән группа малларыннан 8 айда 386 шар грамм тәүлеклек үсеш алдылар.

Н. ГРИГОРЬЕВ.

Рифкат Шакирович Әхмәтовның механизатор булып эшли башлавына 20 ел үтеп тә киткән. Бу еллар эчендә ничәмә-ничә гектар җир сөргән, чәчкән, ашлык урып-җыйган ул. Моны санап бетереп тә булмас иде. Тик шунысы ачык, ул җирне, ә җир аны үз итте. Чөнки алар берсен-берсе хөрмәт иттеләр. Җир бит сыйлаганга сыен кызганмый, ә Рифкат Шакирович моны бик яхшы белә.

Кеше үз гомерендә бер генә булса да агач утыртырга, бала үстерергә тиеш. Тик шул чакта гына гомерен заяга узмаган дип әйтергә була, дигәннәр борынгылар. Рифкат тормышында боларның барысына да иреште: бакча утыртты, өч баласын—шуларның 2 се малай—аякка бастырды.

Хәзер кече улы Радик аның белән басуда эшли. Ул ун яшеннән үк әтисенең трактор кабинасына кереп утырырга тырышты. Кайчан өйрәнеп өлгергәндер техниканы йөртергә. Әтисеннән дә әллә ни сораштырмады сыман, карап тора да дәшми генә китеп бара иде.

Менә 15 яшендә ул инде әтисен алмаштыра алырлык механизатор булып җитеште. Аталы-уллы Әхмәтовлар җирдә нык басып торалар. Чөнки ул аларга ышанычлы терәк.

Рәсемдә: «Үрнәк» колхозы механизаторы Р. Ш. Әхмәтов һәм аның улы Радик.

Н. Азизов фотосы.

Ниләр генә булмый

Сергей исемле бөрәү автомобиль магнаты Фордның кайчан туганлыгын белеп, аңа котлау телеграммасы җибәрә. Ике айдан соң урындагы КГБдан кеше килеп миллионер җибәргән вәкилнең Сергейны күрергә һәм аңа «Форд» автомашинасы бүләк итәргә теләвен хәбәр итә. КГБ офицеры Сергейны идеологик яктан «эшкәртеп» автомашинадан баш тартырга ризалаштыра.
Форд вәкиленә Сергей машинаны алмавын гараж өчен җире булмау белән аңлата. Өч айдан соң теге вәкил Сергейны тагын чакырта һәм Мәскәү шәһәре янынннан дача, гараж һәм машина бүләк итеп китә.

Форд вәкиленә Сергей инде барысын да ала һәм бүгенге көндә дачасында яши, дип хәбәр итә «Для Вас» газетасы. Чыннан да, без «черегән капитализм» дип белгән Көнбатыш дөньясы «череп баеган капитализм» булып чыкты түгелме?!

◆ «Аргамак» журналы редакциясенең укучыларга

МӨРӘҖӘГАТЕ

Хөрмәтле укучыларыбыз!

Татар матбугатының иң яшь журналы «Аргамак», шулай итеп, үзенең икенче яшәү елына керергә ниятли. Базар мөнәсәбәтләре дип аталган искиткеч авыр, еш кына алдан фараз итү дә мөмкин булмаган шартларда һәм тарихыбыз өчен хәлиткеч чорда чыга башлап, бихисап кыенлыкларны **җиңә барып, аның бүгенге** көнгә исән-аман килеп җитүендә сезнең күрсәткән теләктәшлегегез, матди ярдәмегез, яратып өлгерүегез бәяләп бетергесез роль уйнады, хөрмәтле укучыларыбыз. Рәхмәт сезгә. Ходай Тәгалә барыгызга да исәнлек-саулык, бетмәс-төкәнмәс җегәрлек, барлык һәм муллык бирсен, теләгән теләкләрегез тормышка әйләнсен, амин.

Әйе, без исән. Исән булу, таза рухлы булу—яшәешнең нигезе. Ирекле, азат матбугаты булмаган милләт таза рухлы була алмый. Мөстәкыйль матбугаты булмаган милләт мөстәкыйль була алмый. Үзенең бер еллык гомерендә «Аргамак» журналы коллективы Татарстан җөмһүриятенең реаль мөстәкыйльлеген тәэмин итү бурычына тугры хезмәт итте, милләтләр ызгышын китереп чыгармау, киресенчә, аларның бердәмлеген тагын да ныгыту юлында үзенең көчен кызганмады һәм ул бу максатка киләчәктә дә тугры калачак. Әйе, без исән. «Аргамак» журналының гадел сүзен күтәрә алмаган дошманнарыбыз безне яптырырга да ниятләп карады. Әмма бу барып чыкмады—авыр көннәрдә безгә меңнәрчә укучыларыбызның кайнар теләктәшлек күрсәтүе без кабызган утларның сүнмәс һәм сүрелмәячәген раслады.

Журналыбыз киләсе елга зур ышаныч белән керә. Аның матди ягы да хәл ителде дип әйтергә кирәк. Татарстан җөмһүриятенең төньяк-көнчыгыш өлешендә—Сарман һәм Мөслим, Минзәлә һәм Актаныш, Түбән Кама һәм Зәй, Лениногорск һәм Алабуга, Чаллы һәм Әлмәт төбәкләрендә тупланган искиткеч зур иҗади көчләргә үсеш юллары ачу, бар татар милләтен, бигрәк тә яшь буынны таза милли рухта тәрбияләүдә хәлиткеч өлеш кертү ниятеннән чыгып, Әлмәт, Түбән Кама һәм Чаллы шәһәр хакимиятләре аны уртак журнал итеп чыгарырга һәм барлык чыгымнарны үз өсләренә алырга булды. Бу шәһәрләрдә журналның үз хәбәрчеләре эшлиячәк. Һәр иҗтимагый-сәяси яңалык бездә киң яктырту табачак, анда яшәгән язучылар, шагыйрьләр, рәссамнар, халык талантлары, композиторларның һәр яңа әсәре беренче булып бездә басылачак, басманың һәрдаим саны иң беренче чиратта ошбу өч шәһәр—өч төбәк районнары халкының рухи көзгесе булып торачак. Әмма бу чикләнү дигән сүз түгел—«Аргамак» үз антына тугры рәвештә элеккечә Балтикадан Тын океанга кадәр сибелеп яшәгән, ул гына да түгел, дөньяның дистәләрчә илендә көн күргән милләттәшләребез турында туктаусыз кайгыртучанлык күрсәтәчәк, татар диаспорасы хакында кызыклы тарихи язмалар, социологик күзәтүләр, икътисади һәм сәяси мәкаләләр тәкъдим итәчәк. «Чит мәмләкәтләрдә татар әдипләре» рубрикасы астында без Америка континентында, Япония һәм Австралиядә, Румыниядә һәм Финляндиядә, Төркиядә һәм Германиядә яшәгән әдипләребез һәм белгечләребезнең төрле жанрдагы әсәрләрен басачакбыз.

Журналның киләсе ел саннары өчен байтак кызыклы материаллар, әсәрләр тупланды. Аларның исемнәрен атап, сезнең зиһенегезне ялыктырып тормыйбыз, хөрмәтле укучыларыбыз: әле атылмаган аюның, кем әйтмешли, тиресе гел очсыз булачак. Журналны алдырып укыганда, сез моңа үзегез ышаначаксыз. Шунысын гына әйтәбез: «Аргамак» татар дөньясында чын иҗтимагый журнал—публицистик, ягъни иң үткен, иң йөрәккә төшкән, безне иң нык борчыган проблемаларны күтәрүче журнал булуга йөз тотачак. Аның нигезендә балаларыбызда әдәп, мөселман әхлагы, һәммә, шул исәптән төрки халыкларга уртак булган тирән кешелек сыйфатлары тәрбияләү ятачак. Егерменче гасыр башларында фаҗигале рәвештә өзелеп калган һәм үсүдән туктаган татар милли фәлсәфәсен яңадан терелтә башлау иң изге максатларыбызның берсе булачак. Укучыларыбыз яратып өлгергән «Әбугалисина мәгарәсе», «Хан казнасы», «Сабый һәм сабыя», «Чүплек», «Татар милли — азатлык хәрәкәте» сүз һәм гамәл һ.б. рубрикалар алда да дәвам иттереләчәк.

«Аргамак» журналы—кесә журналы. Ул бер тын белән укыла. Без аны беренче биттән укыла башласын өчен көчебезне кызганмаячакбыз. Теле җиңел һәм йөгерек. Басылган әсәрләр күләме ягыннан зур булып, саннан санга сузылмаячак. Бу укучыны ялкыта. Татар әдәби дөньясында иң кыска повесть (илле бит), иң яхшы шигъри гөләндәм (250—300) юл, иң үткен публицистик мәкаләгә (25 бит). Сөекле шагыйрәбез һәм якташыбыз Саҗидә Сөләйманова исемендәге унар мең сумлык өч бүлеккә ярыш игълан итте журналыбыз. Без күп сөйләп, ялган сөйләп бөлдек. Хәзер аз сөйләп, күп эшли торган заман килде. Дөнья буйлап танылган татар эшкуарлары, менеджерлары җәмәгать эшлеклеләре белән әңгәмәләр биреп, без яшь милләттәшләребездә мәдәни эшлеклелек тәрбиялиячәкбез. Алла боерса. Дин турында фәлсәфи уйланулар, вәгазьләр, хәдисләр журналыбызның түренә үтәчәк.

1992 елга язылган укучыларыбыздан журналның вакытында килмәве, аның кайдадыр адашып калуы турында хатлар килгәләде. Әйе, яңа басманы укучыга җиткерүдә почтага бәйле сәбәпләр дә бар икән. Хәзер без бу сукмакларны туры юлдан салуга ирештек, журнал адашуга юл куелмаячак. Тагын да шуны әйтәсе килә: хакларның искиткеч сикерүләре нәтиҗәсендә журналның соңгы саннары кушарлап чыгарылды. Әмма без хакларны күтәрмәдек: бер елга билгеләнгән 15 сум белән ерып чыктык. Журналга моның күпмегә төшкәнлеген акыллы укучы үзе чамалар. Быелгы билгеләнгән хакыбыз да татар журналлары арасында иң очсызы—ярты елга 114 сум. Бу ха яртысын диярлек п йолып кала. Киләсе дан башлап журнал ай саен чыгачак дип раз итәбез. Шунысы өстик: быел беренче тәбә «Аргамак» Бә Дәүләтләр Берләшмә нең гомуми каталог кертелде. Аңа элекк СССРның теләсә ни төбәгендә язылырга м кин.

Хөрмәтле укучылар быз! Татар дөньясы барлыкка килгән яңа, я журналның яшәү-яшәм синең ихтыярыңа бәйл гән. Ышаныч һәм тел тәшлек күрсәт. Иписе һәм азат, ирекле мат гатсыз яшәп булмы Ирекле ипи белән безн тәнебез тукланса, азат ирекле матбугаттан ба ка җан шәрәләнә, ал на, караңгылана һәм б нәрсә белән дә кызы сынмаган мәнкортый са дыкка әйләнә. Иң мөһи җаннарны саклыйк шәйтанга сатмыйк.

«Аргамак» менә шу мәкерле шәйтанизмга ка шы көрәшәчәк. Ул һ татар өенә керсен. Бе сезнең ышанычыгызны аклаячакбыз. Сөекле та тар халкыбыз, исегезг төшерәбез: татарча бас маның индексы—78694 русчасыныкы—78695.

Киләсе елда очрашулар га кадәр, сезнең—АЙДАР ХӘЛИМ, «АРГАМАК» журналының баш мөхәррире. Мәдәният ры царьларының халыкара Конфедерациясе ордены кавалеры.

Гражданнар игътибарына!

Әгәр сез шәһәр мәйданында яки урамнарда сәүдә итәргә, нәрсә дә булса сатарга теләсәгез, Сез халык депутатларының район Советы сессиясе Россия Федерациясенең «Россия» Федерациясендә налог системасы турында»гы (21 статья, 1 пункт) Законына нигезләп быелның 14 июлендә кабул иткән карарына туры китереп сәүдә итүгә хокук җыемы түләргә тиешсез. Норлат шәһәрендәге мәйданнарда һәм урамнарда сәүдә иткән өчен түләү түбәндәгечә:

100 сумга кадәрге товар саткан өчен 5 сум;

250 сумга кадәрге товар саткан өчен 10 сум;

500 сумга кадәрге товар саткан өчен 15 сум;

1000 сумга кадәрге товар саткан өчен 20 сум;

10000 сумга кадәрге товар саткан өчен 100 сум;

10 мең һәм аннан да артса 250 сум.

Сәүдәгә хокук өчен җыем түләү кешеләргә бер тапкыр куллану талоннары алу юлы белән үткәрелә. Талоннар сәүдә итүнең теләсә кайсы көненә яраклы була. Аның бәясе бер көндә күпме товар сатуыңа карап билгеләнә.

Талонга гражданның фамилиясе, исеме, атасының исеме, сумма, сәүдә итүнең датасы яки вакыты куелган була.

Бер тапкыр кулланыла торган талоннарны халык депутатларының шәһәр Советы башкарма комитеты бухгалтериясендә (Советская урамы, 117 йорт, 48 бүлмә) алырга була.

Шәһәр Советы башкарма комитеты.

Яшисең килсә, җаен тап.

ДУСЛЫК

Хөрмәтле укучылар!

Кабат исегезгә төшерәбез: «Дуслык», «Дружба», «Туслах» район газетасына язылу дәвам итә. Газетага үзвакытында язылып калырга киңәш итәбез. Аның еллык бәясе 78 сум.

ИКЕ ЯШЬЛЕК ПӘҺЛЕВАН

Сетендиве Семене Көньяк Африка Республикасында яши. Нибары ике яшьтә генә булуына карамастан, аның авырлыгы 32 килограммга җитә. Буе—бер метр. Туганда ук ул 69 сантиметр озынлыкта була авырлыгы 10,5 килограмм тарткан. Малай бик тиз үсә. Табиблар бу бәләкәй пәһлеванның үсешен дарулар белән акрынайтырга тырышалар.

МӨХӘРРИР В. В. ИСХАКОВ.

Учредительләр: редакциянең хезмәт коллективы һәм халык депутатларының Октябрь район Советы.

Редакциянең адресы: 423000, Норлат шәһәре, К. Маркс урамы, 19. Телефоннар: мөхәррир 2—12—14, 2—22—81; мөхәррир урынбасары һәм советлар тормышы бүлеге 2—10—44; рус теленә тәрҗемә итү буенча мөхәррир урынбасары 2—14—16; чуваш теленә тәрҗемә итү буенча мөхәррир урынбасары 2—15—63; авыл хуҗалыгы бүлеге 2—10—44; яңалыклар һәм промышленность бүлеге 2—22—51; җаваплы секретарь, хатлар, массалар белән эшләү, радиотапшырулар бүлеге, бухгалтерия һәм реклама бүлеге 2—18—67; фотокорреспондент 2—15—63.

Газетаның басылу сыйфаты турында типография директорына түбәндәге телефон белән мөрәҗәгать итәргә: 2-10-54.

Газетаны Фидания ХӘЙРЕТДИНОВА җыйды. Нина ТОЛМАЧЕВА верстка ясады. Клара БОБКОВА басты. **Корректор—Зөлфия ВӘЛИЕВА.**

Күләме—1 басма табак.

«Дуслык» газетасы атнаның сишәмбе, пәнҗешәмбе, шимбә көннәрендә чыга һәм рус, чуваш телләренә тәрҗемә ителә Татарстан Республикасы информация һәм матбугат Министрлыгының Норлат-Октябрь типографиясе. Тираж 3751. Заказ 109.